

DOI 10.31651/2524-2660-2019-3-168-171

ORCID 0000-0001-6039-1021

МЕЛЬНИКОВ Андрій Вікторович,

кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри фізичної підготовки та особистої безпеки,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
e-mail: melnikov8080@gmail.com

УДК 355.237:356.13+796:355.09(081)

**ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРОЕКТОВАНОЇ МОДЕЛІ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗА ТЕОРЕТИЧНОЮ ПІДГОТОВЛЕНІСТЮ**

Ідея дослідження полягає у розгляді сукупності взаємопов'язаних концептів, з яких саме теоретичний є основою для впровадження комплексу дефініцій, з'ясування яких уможливорює: розуміння сутності фізичного виховання особового складу підпорядкованого підрозділу; обґрунтування педагогічних умов, що забезпечують формування готовності майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України до здійснення означеного виду професійної діяльності; конкретизацію організації фізичного виховання, його форм, особливостей динаміки і взаємозв'язків фізичних якостей, а також структури вияву і зміни показників фізичної підготовленості майбутніх офіцерів, які наприкінці навчання у спеціалізованому закладі вищої освіти відзначалися різними рівнями готовності до фізичного виховання особового складу.

Апробовано спроектовану модель підготовки і методик у її впровадження під час фізичної активності майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України в спеціалізованому закладі вищої освіти.

Ключові слова: концепція; фізичне виховання; модель підготовки майбутніх офіцерів; Державна прикордонна служба України.

Постановка проблеми. Для висновку про ефективність будь-якої розробленої моделі вона повинна бути зреалізованою практично. Але результат реалізації значною мірою залежатиме від обраного способу.

На сучасному етапі одним із таких способів, що є достатнім за ефективністю, – це методика, але яка передбачає наявність визначеного алгоритму реалізації пропонованого змісту на практиці [1–4]. Це зумовлено тим, що алгоритмізація передбачає використання в навчальному процесі набору правил і приписів, котрі дозволяють найбільш раціонально і, що особливо важливо, – гарантовано вирішувати завдання певного рівня [5, с. 181]. Гарантованість зумовлена тим, що у такому випадку суттєво зменшуються експромти педагога під час використання ним пропонованої методики.

Беручи до уваги все зазначене, методичним супроводом, яким забезпечували практичну реалізацію спроектованої моделі підготовки майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) до фізичного виховання особового складу, була відповідна методика. Основу такої методики становили положення і правила, які потрібно виконувати у визначеній послідовності.

Метою статті є апробація спроектованої моделі підготовки і методики її впровадження під час фізичної активності майбутніх офіцерів ДПСУ в спеціалізованому закладі вищої освіти та введенням в педагогічний процес експериментального чинника, що дозволило досягти майбутнім офіцерам ДПСУ відповідного результату за теоретичною підготовленістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідними в концепті, що розглядається, були положення, пов'язані з розумінням поняття «фізичне виховання особового складу» певного воєнізованого формування (В.Г. Ареф'єв; О.А. Архипов; В.К. Бальсевич; В.Л. Волков; Г.А. Єдинак; А.П. Матвеев; М.О. Носко; М.Ф. Пічугін, Г.П. Грибан, В.М. Романчук; О.М. Худолій), уточненням поняття «фізичне виховання майбутніх офіцерів ДПСУ» (О.П. Багас; А.В. Галімов; О.П. Гнидюк; І.І. Маріонда; Р.М. Мішенюк; К.В. Пантелєєв; Е.М. Сивохоп; О.Я. Слівінський, А.В. Чудик), а також концептуальними ідеями і положеннями, що сприяли створенню наукового підґрунтя для розуміння: важливості й необхідності у процесі навчання в спеціалізованому закладі вищої освіти (далі – ЗВО) сформувані готовності майбутніх офіцерів ДПСУ здійснювати фізичне виховання особового складу у підпорядкованому підрозділі (В.М. Афонін, О.М. Лойко; Ю.А. Бородин, М.Ф. Пічугін, В.М. Романчук; С.М. Жембровський;

О.М. Ольховий; А.П. Петрук); закономірностей керування фізичною активністю таких офіцерів (Є.Д. Анохін; Ю.А. Бородин; С.О. Кириченко; І.С. Овчарук, Г.А. Єдинак; О.М. Ольховий; О.Р. Малхазов; К.В. Пронтенко; Ю.О. Резніков, В.М. Афонін; А.Г. Рибковський; С.В. Романчук); шляхів і підходів до оптимізації навчальних занять з фізичного виховання та інших форм фізичної активності майбутніх офіцерів ДПСУ, враховуючи особливості щорічних динаміки і взаємозв'язків фізичних якостей, а також структури вияву і зміни показників фізичної підготовленості майбутніх офіцерів, які наприкінці навчання відзначалися високим рівнем фізичної готовності до виконання завдань професійного змісту (В.М. Гоншовський; Г.А. Єдинак, В.М. Мисів, О.П. Скавронський; І.С. Овчарук).

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретична підготовленість майбутніх офіцерів ДПСУ, яка характеризувала стан сформованості такого компоненту їхньої готовності, як когнітивного, після завершення педагогічного експерименту у експериментальній (далі – ЕГ) та контрольній (далі – КГ) відзначалася певними особливостями. Передусім при порівнянні результатів відзначили розбіжність кількості оцінок, що відображали певний рівень теоретичної підготовленості. При цьому, це стосувалося як першого періоду експерименту (один із двох досліджуваних четвертих років навчання в спеціалізованому ЗВО), так і другого періоду (другий досліджуваний четвертий рік навчання). Зокрема, наприкінці першого періоду експерименту кількість майбутніх офіцерів, яка одержала найвищий бал «5», у ЕГ становила 54,3 % або 119 осіб, тоді як у КГ – тільки 41,5 % або 108 осіб (табл. 1).

Таблиця 1

Результати дослідних груп
зі складання майбутніми офіцерами ДПСУ теоретичної частини
випускного державного іспиту з фізичної підготовки
наприкінці навчання в спеціалізованому ЗВО

Період експерименту	Дослідна група	Результати, кількість		
		5	4	3
Перший	ЕГ	119 (54,3 %)	59 (26,9 %)	41 (18,7 %)
	КГ	108 (41,5 %)	116 (44,6 %)	36 (13,9 %)
Другий	ЕГ	96 (42,3 %)	81 (35, %)	50 (22 %)
	КГ	85 (34,3 %)	68 (27,4 %)	95 (38,3 %)

Наприкінці іншого досліджуваного періоду навчання в ЕГ виявили 96 випускників (42,3 %) із найвищим балом, тоді як у КГ таких було тільки 85 осіб (34,3 %). Узагальненням даних, одержаних в обох періодах експерименту, встановили таке: у ЕГ найвищим балом було оцінено 215 майбутніх офіцерів або 48,3% від усієї кількості учасників цієї вибірки, тоді як у КГ – тільки 193 особи (37,9%). При порівнянні цих даних між собою відзначили, що вони суттєво відрізнялися. Так, кількість найвищих оцінок у ЕГ була набагато більшою, ніж у КГ ($p < 0,05$), про що свідчила величина коефіцієнта D та його помилки $m_{d\%}$, а саме $10,4 \pm 3,2$ (табл. 2).

Водночас відзначили, що в перший період експерименту кількість майбутніх офіцерів ДПСУ, які одержали оцінку «4», у ЕГ складала 26,9 %, у КГ – 44,6 %. На-

прикінці другого періоду експерименту одержаний результат був дещо іншим: у ЕГ кількість майбутніх офіцерів із оцінкою «4» складала 35%, у КГ – 27,4%. Щодо середнього результату за два навчальних роки, то оцінку «4» у ЕГ одержало 31,3%, тоді як у КГ – 36 %. При порівнянні цих даних виявили недостовірну розбіжність, адже значення коефіцієнта D і його помилки $m_{d\%}$ становили $4,7 \pm 3,01$ ($p > 0,05$).

Зовсім інший висновок зробили після порівняння середнього результату в ЕГ і КГ, що відображав кількість майбутніх офіцерів ДПСУ, у яких наприкінці навчання теоретичну підготовленість було оцінено балом «3». Так, у ЕГ кількість таких випускників складала тільки 20,4 %, у КГ – 26,1%, а при порівнянні цих даних відзначили таке: у перших результат значно менший, ніж у других ($p < 0,05$).

Таблиця 2

Розбіжність в дослідних групах середніх даних обох періодів педагогічного експерименту щодо складання майбутніми офіцерами ДПСУ теоретичної частини випускного державного іспиту з фізичної підготовки наприкінці навчання в спеціалізованому ЗВО

Дослідна група	Результат, кількість осіб		
	5	4	3
КГ	193 (37,9 %)	184 (36 %)	131 (26,1 %)
ЕГ	215 (48,3 %)	140 (31,3 %)	91 (20,4 %)
<i>розбіжність двох середніх</i>			
$D \pm m_d \%$	10,4 $\pm$ 3,2 *	4,7 $\pm$ 3,01	5,7 $\pm$ 2,73 *

Отже, реалізація протягом останнього року навчання в спеціалізованому ЗВО експериментальної розробки забезпечила майбутнім офіцерам ДПСУ досягнення набагато вищого рівня теоретичної підготовленості до фізичного вихо-

вання особового складу, ніж традиційний підхід до організації і реалізації змісту навчальної дисципліни «Фізичне виховання, особиста безпека та застосування сили» (табл. 3).

Таблиця 3

Узагальнені результати з перевірки ефективності експериментальної розробки у формуванні готовності майбутніх офіцерів ДПСУ до фізичного виховання особового складу, вияв або приріст у %

Критерії та показники теоретичної підготовленості	ЕГ	КГ
– творчий рівень (А) – майбутній офіцер ДПСУ має такі здібності та спроможний: творчо використовує набуті знання; самостійно здобуває нові знання, вдосконалює вже наявні; самостійно знаходить й опрацьовує необхідну інформацію; набуті знання й уміння використовує при прийнятті рішень у нестандартних ситуаціях; переконливо аргументує відповіді; самостійно розкриває власні здібності та нахили	48,3	37,9
– конструктивно-варіативний рівень: (підрівень В) – майбутній офіцер ДПСУ вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє недоліки, якими відзначалося практичне виконання. Їхня кількість невелика (не більше трьох), а за важливістю вони незначні; (підрівень С) – майбутній офіцер ДПСУ володіє теоретичними знаннями середньої якості, здатний зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	31,3	36,0
– репродуктивний рівень: (підрівень D) – майбутній офіцер ДПСУ відтворює неповний обсяг знань (відтворює більшість пропонованого теоретичного матеріалу, виявляє знання й розуміння основних положень); не завжди визначає й усвідомлює причини зв'язку між явищами (елементами процесу, діями); не виявляє творчості у вирішенні різних завдань; (підрівень Е) – майбутній офіцер ДПСУ відтворює неповний обсяг інформації (дій), визначених змістом чинної програми фізичної підготовки в спеціалізованому ЗВО; значну частину такої інформації відтворює на репродуктивному рівні; порушує порядок реалізації дій у певній руховій діяльності; виявляє суб'єктивні труднощі в поданні певного навчального матеріалу	20,4	26,1

Висновки і перспективи подальших розвідок. Автором сформовано концептуальні положення підготовки майбутніх офіцерів ДПСУ до фізичного виховання особового складу під час реалізації визначених форм фізичної активності.

Здійснено апробацію спроектованої моделі підготовки та уведення в педагогічний процес експериментального чинника, що дозволило досягти майбутнім офіцерам ДПСУ значно вищого результату в теоретичній підготовленості, ніж застосування традиційного підходу до організації і реалізації змісту навчальної дисципліни «Фізичне виховання».

Список бібліографічних посилань

1. Гончаренко С., Кушнір В. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес: від репродуктивної педагогіки до педагогіки творчо-креативної. *Педагогічна освіта і освіта дорослих: Європейський вимір*. 2008. С. 41–65.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
3. Зязун І.А. Педагогічна майстерність: монографія. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
4. Колесникова І.А. Горчакова-Сибирская М.П. Педагогическое проектирование: учеб. пособие. Москва: Академия, 2005. 288 с.
5. Загвязинский В.И. Теория обучения: современная интерпретация: учеб. пособие. Москва: Академия, 2001. 192 с.

MELNIKOV Andriy,

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of Physical Training and Personal Security Department, Bogdan Khmelnytsky National Academy of State Border Guard Service of Ukraine

EFFICIENCY OF THE DESIGNED MODEL IN FORMING THE READINESS FOR THE FUTURE OFFICERS OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE TO THE PHYSICAL EDUCATION OF THEORETY

Summary. *The idea behind the study is to consider a set of interrelated concepts, namely, a theoretical one, the consideration of which contributes to the implementation of the Concept. At the same time, the theoretical concept included: definition of a complex of definitions, which makes it possible to understand: understanding of the essence of physical education of the personnel of the subordinate unit; substantiation of pedagogical conditions that provide for the formation of the readiness of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine to carry out a certain type of professional activity; specification of the organization of physical education, the content of its forms, features of the annual dynamics and the relationship between the increase of physical qualities, as well as the structure of detection and change of indicators of physical fitness of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine, who at the end of training at a specialized institution of higher education were distinguished from higher education and higher high levels of readiness for physical education of personnel.*

The purpose of the article is to approve the designed model of training and the method of its implementation during the physical activity of future officers of the SSSU in a specialized institution of higher education and to introduce into the pedagogical process an experimental factor, which made it possible to reach the future officers of the SSSU the appropriate result in theorizing.

References

1. Goncharenko, S., Kushnir, V. (2008). Methodological features of scientific views on the pedagogical process: from reproductive pedagogy to pedagogy creative and creative. *Teacher Education and Adult Education: A European Dimension*. 41–65.
2. Dichkivska, I.M. (2012). Innovative pedagogical technologies: a textbook. 2nd ed., Suppl. Kyiv: Academic Issue.
3. Ziazun, I.A. (2004). Pedagogical skills: a monograph. Kyiv: High School.
4. Kolesnikova, I.A. Gorchakova-Sibirskaya, M.P. (2005). Pedagogical design: textbook. allowance. Moscow: Publishing center "Academy".
5. Zagvyazinsky, V.I. (2001). Theory of studies: a modern interpretation: textbook. allowance. Moscow: Publishing House "Academy".

Methods. In the article used such research methods: search on existing methodological and scientific literature with the analysis of found material, the identification of causal relationships, systematization, abstraction and specification, analysis of documentation and results of researchers on the issue of research.

Results. The projected model of training and method of its implementation during the physical activity of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine in a specialized institution of higher education was tested.

Originality. Testing of the designed model of preparation and introduction into the pedagogical process of the experimental factor was performed, which allowed the future officers to achieve a much higher result in theoretical and methodological preparation and formation of motivation of internal type to physical training of personnel, than to use the traditional approach to change Physical Education.

Conclusion. The author has formulated the conceptual provisions for the training of future officers for the physical education of personnel during the implementation of certain forms of physical activity.

Keywords: concept; physical education; model of training of future officers; State Border Service of Ukraine.

Одержано редакцією 31.07.2019
Прийнято до публікації 22.08.2019